

Геєць В., Семиноженко В. Україна: наука та інноваційний розвиток. – К.: Оранта, 1997. – С. 57. 3. Гальчинський А.С., Геєць В.М., Кінах А.К., Семиноженко В.П. Інноваційна стратегія українських реформ. – К.: Знання України, 2002. – 336 с. 4. Медынский В.Г. Инновационный менеджмент: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 295 с. 5. Drucker, P. 1998. The discipline of innovation. Harvard Business Review, 76(6), 149-157. 6. Lundvall, B-A (ed.) (1992), National Systems of Innovation: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning, Pinter Publishers, London. 7. Oslo Manual. Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data. Third edition. Organisation for Economic Co-operation and Development, Statistical Office of the European Communities, 2005. 8. Йохна М.А., Стадник В.В. Економіка і організація інноваційної діяльності: Навчальний посібник. – К.: Видавничий центр "Академія", 2005. – 400 с. 9. Сміт А. Исследование о природе и причинах богатства народов. М., 1993. 10. Туган-Барановский М. Избранное. Периодические промышленные кризисы. История английских кризисов. Общая теория кризисов. – М., 1997. 11. Кондратьев Н.Д. Большие циклы конъюнктуры и теория пред-

видения. – Издательство: Экономика. – 2002 г. – с. 768. 12. Schumpeter I. Capitalism, Socialism and Democracy. – N. Y., 1942. 13. Blaugh M. Economic History and the History of Economics G.B., Wheatsheat Book Ltd., 1996. 14. Drucker, P. Enterpreneurship and innovation. – N.Y., 1985. 15. Полішук В.Г. Інновації – головний чинник підвищення ефективності інвестиційної діяльності // Формування ринкових відносин в Україні. – 2003. – № 2 (21). – С. 7-12. 16. Сенін А. Інноваційний процес: к вопросу о моделях. – 2003 // <http://techopark.al.ru>. 17. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18.09.91 № 1560-XII / www.rada.gov.ua. 18. Володін С.А. Сутність і значення інновацій в економічному розвитку України // Вісник аграрної науки. – 2005. – № 9. – С. 63-67. 19. Miller, William L., Langdon Morris, 4th Generation R&D (New York: John Wiley & Sons, 1999), pp. 1-4.

Надійшла до редколегії 24.03.2010р.

УДК 336.145.1

Ю.Б. Медведєв, канд. екон. наук, доц.
О.М.Чистик, здобувач
А.П. Софієнко, здобувач

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПОТОЧНОГО І СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

У сучасних умовах глобалізації все більше науковців звертають увагу на постановку довгострокових та середньострокових цілей розвитку держави. Довгострокове планування стосується практично усіх галузей економіки, політичного та суспільного розвитку держави. Починаючи з 2004 року постановка довгострокових, середньострокових цілей використовується і у Збройних Силах України. Проте відсутність чіткої постановки цілей, часта зміна політичної ситуації стоїть на перешкоді досягненню бажаних результатів. Необхідною умовою ефективного виконання сучасної системи планування є достатнє фінансове забезпечення для виконання цілей і відповідність поточних планів довгостроковим. В той же час, на сьогоднішній день існує велика відмінність між результатами поточного фінансового планування і цілями середньострокового і довгострокового планування розвитку Збройних Сил.

Ключові слова: стратегічне планування, середньострокове планування, фінансове планування, фінансове забезпечення, бюджет.

Nowadays the increasing globalization scientists pay attention to the formulation of long-term and medium-term development goals of the state. Long-term planning is related to almost all sectors of the economy, political and social development. Since 2004 long-term, medium-term production targets are used in the Armed Forces of Ukraine. However, there is no clear statement purposes and also frequent changes of political situation, do not benefit go achieving the desired results. The necessary condition for the effective use of modern planning system is the adequate financial provision for the purposes of compliance with current and long-term plans. At the same time, today there is a big difference between the results of the current financial planning and purposes of the medium and long term planning of the Armed Forces.

Keywords: strategic planning, medium-term planning, financial planning, financial support, the budget.

В сучасних умовах політичної нестабільності, високих темпів науково-технічного прогресу, розвитку наукової думки важливим фактором економічного розвитку нашої держави є організація ефективної фінансової системи, яка б дозволила забезпечити інтереси, як бюджетних установ, так і приватних підприємств незалежно від форми власності. Фінансове забезпечення Збройних Сил України є невід'ємним елементом фінансової системи держави і в сучасних умовах відіграє значну роль у її формуванні.

На жаль, на сьогоднішній день, фінансові ресурси, які виділяються на утримання та розвиток Збройних Сил України, не забезпечують належного рівня бойової та мобілізаційної готовності. Проте, як відомо, ефективність фінансового забезпечення військ (чи будь якої іншої структури) залежить від двох компонентів – величини фінансового ресурсу та ефективності його використання. В умовах світової фінансової кризи, виникнення труднощів із наповненням державного бюджету суттєвого збільшення видатків на утримання та розвиток Збройних Сил України найближчим часом не відбудеться. Саме за таких умов, підвищення ефективності використання ресурсів становить значний науковий інтерес і є актуальною темою для дослідження.

Важливою умовою ефективної організації фінансового забезпечення Збройних Сил України є здійснення фінансового планування. На думку науковців, саме фінансове планування дозволяє визначити оптимальну потребу у фінансових ресурсах та забезпечити ефективність їхнього використання.

В той же час, особливістю фінансового планування в Збройних Силах є його підпорядкованість стратегічним, тактичним та оперативним планам розвитку вітчизняної армії. Тому вивчення та аналіз фінансового планування у Збройних Силах України потребує розгляду одночасно з позиції бюджетного планування у державі та стратегічного, тактичного і оперативного планування розвитку Збройних Сил України.

Згідно теорії, однією з необхідних умов ефективного процесу управління є постановка цілей, тобто планування майбутніх бажаних результатів та способів їхнього досягнення. Загалом розрізняють три основні види планування: довгострокове, середньострокове, короткострокове[4].

Довгострокове або стратегічне планування призначене для визначення загальних, концептуальних цілей розвитку шляхом виконання середньострокових та короткострокових планів. Період довгострокового планування може становити від 10 до 50 років і залежить від виду діяльності, можливостей прогнозування результатів, економічних, політичних та інших факторів. На сьогоднішній день використання стратегічного планування, як складової управління є надзвичайно актуальним. Більшість провідних приватних підприємств уже перейшли на концепцію стратегічного, тактичного і оперативного планування. На думку експертів, це дає змогу компанії чітко визначити цілі свого існування та напрямки їхнього досягнення. На жаль, на сьогоднішній день стратегічне планування використовується лише у окремих напрямках державного управління – єдиної концепції

стратегічного розвитку України поки що не існує, що в свою чергу зумовлює значну залежність економічної та соціальної ситуації від перебігу політичних подій.

Для досягнення результатів стратегічного планування використовується постановка середньострокових та короткострокових цілей. Основним завданням середньострокового (тактичного) планування є конкретизація стратегічного, встановлення контрольних орієнтирів, виявлення недоліків довгострокових цілей, удосконалення шляхів їх досягнення тощо. Середньострокове планування здійснюється в залежності від термінів довгострокового, проте найчастіше використовується середньострокове планування терміном до 6 років.

Короткострокове або оперативне планування спрямоване на досягнення короткострокових цілей. Цей вид планування є зв'язною ланкою між наявними ресурсами (реальними можливостями) та бажаними результатами майбутньої діяльності. Періодичність оперативного планування залежить від необхідності та масштабів конкретизації цілей. Завдяки короткостроковому плануванню відбувається здійснення фактичної діяльності і корекція середньострокових та довгострокових планів.

Концепція стратегічного, тактичного та оперативного планування у Збройних Силах почала використовуватись кілька років тому. Першим кроком у визначенні концепції розвитку Збройних Сил України стало прийняття у 2004 році Стратегічного оборонного бюлетеня [5], в якому вказані основні планові показники розвитку вітчизняної армії до 2015р. Таким чином, на сьогоднішній день, Стратегічний оборонний бюлетень є довгостроковим плановим документом, в якому визначаються конкретні завдання щодо зміни структури Збройних Сил України, досягнення відповідного рівня забезпечення озброєнням та спеціальною військовою технікою, оптимізації чисельності військ та інші заходи пов'язані із приведенням Збройних Сил у відповідність до вимог сучасності.

Середньострокове планування у Збройних Силах визначене Державною програмою розвитку Збройних Сил України на 2006-2011р., яка затверджена указом Президента України від 27.12.2005 № 1862-25т/2005. В програмі зазначені три головні та вісім цільових програм розвитку Збройних Сил України на 2006-2011р. Відповідно до цих програм, у Збройних Силах України до 2011 р. повинні відбутися зміни у системі органів військового управління, функціональній структурі Збройних Сил України, термінах перебування офіцерів у військовому званні, системі військових навчальних закладів, системі забезпечення (логістики) військ, а чисельність особового складу війська повинна скоротитися до 143тис.чол[6].

Процедура короткострокового оборонного планування здійснюється циклічно і прив'язується до бюджетного процесу в Україні. Цикл короткострокового оборонного планування охоплює два роки та розпочинається за рік до прийняття Державного бюджету України на перший рік планування.

Під час здійснення короткострокового оборонного планування уточнюються раніше підготовлені документи щодо утримання і розвитку Збройних Сил України та щорічно готуються: директива Міністра оборони України з організації короткострокового оборонного планування на наступний період; План утримання та розвитку Збройних Сил на два роки; плани утримання та розвитку видів Збройних Сил, структурних підрозділів Міністерства оборони України і Генерального штабу та за необхідності – об'єднань, з'єднань, військових частин та

установ, які не входять до видів Збройних Сил України; бюджетний запит Міністерства оборони на відповідний рік; пропозиції Міністерства оборони до основних показників державного оборонного замовлення; кошторис Міністерства оборони на наступний рік[7].

В той же час, відповідно до Наказу Міністра оборони України від 19.01.10 № 15 "Про затвердження Положення про організацію та здійснення середньострокового та короткострокового оборонного планування в Міністерстві оборони України і Збройних Силах України" фінансове планування є частиною оборонного планування і проводиться у відповідності до планів стратегічного, тактичного та оперативного розвитку ЗС України.

Аналізуючи фінансове планування в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України, перш за все слід зазначити, що його організація поєднує в собі комплекс заходів, які проводяться різними установами (від військової частини до Верховної Ради України). Тому сутність фінансового планування на різних рівнях управління є різною. Так, наприклад, якщо для військової частини основним фінансово-плановим документом є кошторис військової частини, для Департаменту фінансів Міністерства оборони України важливим є розмір видатків, який виділяється з Державного бюджету України на оборону та їх розподіл за відповідними бюджетними програмами, то для Верховної Ради, мабуть, перш за все, важлива частка видатків на оборону у структурі видатків Державного бюджету України. Умовно фінансове планування можна поділити на наступні етапи:

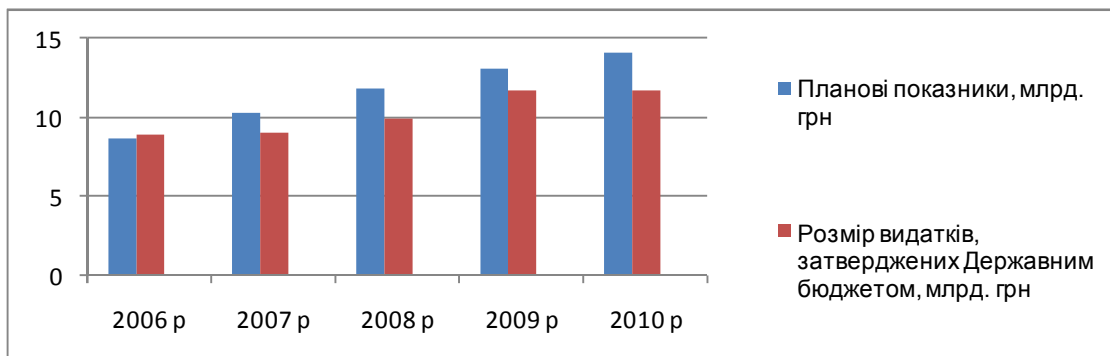
1. Визначення попередніх показників Державного бюджету, визначення граничних показників видатків на оборону, затвердження переліку бюджетних програм.
2. Формування бюджетного запиту Міністерства оборони України.
3. Супроводження проекту Закону України "Про Державний бюджет України".
4. Підготовка та затвердження зведеного кошторису Міністерства оборони України, Плану Утримання та розвитку Збройних Сил України.

Загалом, на сьогоднішній день, організація фінансового планування досить тривалий процес за часом і розпочинається за півтора року до початку періоду на який здійснюється.

Складність організації фінансового планування полягає у поєднанні вимог та термінів встановлених органами державної влади з одного боку, та необхідності дотримання показників планів бойової та мобілізаційної підготовки військ (системи стратегічного, тактичного, оперативного планування). Проте, як виявилось, в умовах складної економічної ситуації фінансове планування проводиться не у відповідності до планів розвитку та утримання Збройних Сил України, а у відповідності до граничних показників виділених фінансових ресурсів. Причому такий стан речей знайшов нормативне закріплення[8].

Невідповідність фінансового планування цілям стратегічного та тактичного розвитку Збройних Сил України прослідковується у багатьох аспектах. Так, наприклад, розмір видатків на Збройні Сили України, як основного показника фінансового планування, часто не відповідає цифрам зазначеним у Державній програмі розвитку Збройних Сил України на 2006 -2011р.

Порівняння планових та затверджених Державним бюджетом видатків на утримання та розвиток ЗС України

*Таблиця розроблена на основі даних Держкомстату та Державної програми розвитку ЗС України на 2006-2011 роки (показники на 2010 р – проект Державного бюджету України).

Аналіз планових показників і видатків, затверджених оборонним бюджетом, вказує на невідповідність фінансового планування цілям середньо- та довгострокового планування. Якщо порівняти планові показники затверджені Державною програмою розвитку ЗС України на 2006-2011р. із фактичними видатками на Збройні Сили (фактичним виконанням бюджету), то ситуація виявляється ще більш критичною. Тому можна зробити висновок про те, що тактичні та оперативні завдання, які стоять перед ЗС України, виконуються не у повному обсязі.

Таким чином, організація фінансового планування на сьогоднішній день є залежною від економічної і політичної ситуації в державі. На нашу думку, в певних рамках, цей процес є об'єктивно допустимим. Проте ситуація, коли керівництво держави надає перевагу ситуативному фінансуванню Збройних Сил України над виконанням завдань стратегічного та тактичного розвитку, призводить до суттєвого зниження бойової та мобілізаційної готовності військ.

Враховуючи складну економічну ситуацію планування бойової та мобілізаційної готовності військ у відповідності до виділених коштів[8] з економічної точки зору є логічним, проте така ситуація досить негативно впливає на здатність вітчизняної армії виконати свій Конституційний обов'язок. За таких умов перед керівництвом держави і Збройних Сил виникає питання доцільності подальшого використання системи стратегічного, тактичного, оперативного планування, показники якої не виконуються. Більше того, аналізуючи саму систему стратегічно-оперативного планування розвитку Збройних Сил України ми не знаходимо відповіді на концептуальні питання. Так, у стратегічному оборонному Бюлетені не вказано конкретного напрямку розвитку вітчизняної армії – колективна чи індивідуальна безпека.

Дана ситуація пояснюється тим, що після розпаду Радянського Союзу українська влада, на жаль, довгий час не ставила перед керівництвом Збройних Сил України стратегічних завдань, що безумовно негативно по-

значилося на їхньому розвитку. Відсутність перспективного плану розвитку вітчизняної армії зумовило значну залежність розвитку Збройних Сил від перебігу політичних подій в державі. Загальний рівень витрат на оборону встановлювався без врахування стану військ та необхідності реформування вітчизняної армії у відповідності до вимог сучасності.

Аналізуючи систему фінансового планування в Збройних Силах України ми прийшли до висновку, що вона організована у відповідності до вимог та термінів встановлених органами державної влади, проте, в той же час, існуюча система фінансового планування не забезпечує виконання завдань, які стоять перед Збройними Силами України. Тому, на нашу думку, фінансове планування, як елемент фінансового забезпечення Збройних Сил України, може себе повністю реалізувати лише за умови його спрямованості на досягнення стратегічних, тактичних та оперативних цілей розвитку вітчизняної армії. В умовах політичної невизначеності щодо побудови міжнародних відносин та пріоритетів розвитку вітчизняної армії фінансове планування спроможне задовольнити лише поточні потреби Збройних Сил України, що безумовно негативно впливає на їхній розвиток.

1. Закон України "Про Збройні сили України " від 6.12.91 № 1933-12. 2. Закон України "Про оборону України " від 6.12.91 № 1932-12. 3. Бюджетний Кодекс України. 4. Наказ Міністра оборони України від 27.12.06 № 749 "Положення про організацію стратегічного планування в Міністерстві оборони України". 5. Закон України "Про організацію оборонного планування" від 18.11.2004р № 2198. 6. Указ Президента від 27.12.2005 №1862 "Про рішення Ради національної безпеки та оборони України від 9.12.2005року "Про Державну програму розвитку Збройних Сил України на 2006-2011роки". 7. Наказ Міністра оборони від 19.01.2010 № 15 "Про затвердження Положення про організацію та здійснення середньострокового та короткострокового оборонного планування в Міністерстві оборони України і Збройних Силах України". 8. Директива Міністра оборони України від 23.10.2009 № Д-33 "Про організацію уточнення проектів кошторисів розпорядників коштів нижнього рівня".

Надійшла до редколегії 27.01.2010р.

С.Є. Шпильовий, канд. екон. наук, доц.

УДК 331.2:339.13

ФОРМУВАННЯ ОБОРОННОГО БЮДЖЕТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті розглянуті теоретичні та практичні проблеми формування оборонного бюджету в сучасних умовах. Ключові слова: бюджет, фінанси, економіка, видатки, держава, Збройні Сили України.

In the article theoretical and practical problems of formation of the defensive budget in modern conditions are observed. Keywords: budget, finance, economy, charges, state, Armed Forces of Ukraine.

Вступ. Серед суспільних благ, які держава забезпечує своїм громадянам, жодне не вважається таким конче необхідним суспільству, як безпека від зовнішнього нападу та внутрішньої нестабільності, тому держави зі

стародавніх часів виділяють величезні кошти на військову й політичну діяльність.

До того ж, незважаючи на всю важливість і зростаючі можливості політичних заходів, слід мати на увазі: